

Hans van Holten

KERSTBESTAND

Het was al middag toen de soldaat plotseling het kind zag staan. Het kerstbestand was op dat moment precies twaalf uur oud. Twaalf uren lang zwegen nu al de mitrailleurs en de geweren in deze uitzichtloze loopgravenoorlog. Twaalf uren lang waren er geen doden en gewonden gevallen. Hoog boven de soldaat, aan de strakke blauwe hemel, cirkelde ronkend een blinkend verkenningsvliegtuigje: militairen die dienst hadden zoals hij.

Hij stond op wacht. Achter hem de loopgraven, nu van alle ziel verlaten; vóór hem de prikkeldraadversperring en de mijnenvelden. Daartussendoor de lange, smalle weg die naar een verre bosrand leidde. Daar lag de vijand, wist hij.

In de koude vrieslucht werd zijn adem tot damp, als hij stampend met zijn dikgevoerde laarzen over de keiharde grond liep: tien stappen heen, tien stappen terug. Het geweer hing als een overbodige last aan z'n schouder.

Achter de loopgraven vandaan, steeds als de deur van het bunkerachtige soldatenonderkomen openzwaaide, joelde het feest, dat sinds vanmorgen vroeg onstuitbaar woedde. Nog maar een uur geleden had hij daar zelf aan deelgenomen, in de benauwdhete zaal vol tabaksrook met in de hoek een kerstboom, die ze tussen de loopgraven gevonden en omgehakt hadden. Een vrolijke sergeant die op dat moment al te veel ophad, had die boom bij ontstentenis van echte kerstversieringen opgetuigd met lange repen in elkaar gedraaid toiletpapier. Het kartonnen rolletje

had hij – „hahahaha” – als piek gebruikt.

Aanvankelijk had een korporaal, zich opwerpend als een soort legerpredikant, getracht er een echt kerstfeest van te maken: hij had uit Lukas voorgelezen, en samen met hem hadden de soldaten a capella een paar liederen gezongen die ze nog van vroeger en van thuis kenden. Maar al spoedig waren de flessen op tafel gekomen. Anderhalve dag onbekommerd en ongebreideld feestvieren lag nog voor hen. En daarna de zondvloed.

De vijand zou hetzelfde doen.

De soldaat voelde geen jaloezie. De kou en de eenzaamheid deden hem goed en maakten zijn gedachten helder. De liederen die ze hadden gezongen, hadden warme herinneringen bij hem wakker geroepen aan thuis, aan zijn meisje, aan die avonden van vroeger met haar.

Toen er nog vrede was op aarde.

„Dat klinkt als een kerstlied”, dacht hij.

En toen was daar plotseling dat kind.

Hij had – zoals zijn plicht was – de weg voortdurend in het oog gehouden, en hij wist daarom zeker dat het meisje niet van die kant kon zijn gekomen. En toch stond het daar opeens, voor de opening die in het prikkeldraad was vrijgehouden. Hij was zo geschrokken van het onverwachte, dat hij onwillekeurig een beweging naar zijn geweer had gemaakt.

Het meisje zag eruit, zoals hij zich als kind, lang geleden, prinsesjes uit sprookjes had voorgesteld: blonde pijpekrulletjes rondom een blank gezichtje en – vooral – lichtblauwe dromerige ogen. Ze kon hooguit vijf jaar oud zijn, schatte hij.

„Dag,” zei het kind. Het deed aarzelend een stapje dichterbij.

„Dag,” groette de soldaat.

„Wat doe jij hier?” vroeg het kind.

„Ik sta op wacht,” antwoordde de soldaat.

„Waarom?”

De soldaat glimlachte. „Ik moet de vijand tegenhouden.”

„Ga je dan vechten?” Opeens was daar iets van angst in die kinderogen.

„Misschien,” zei hij aarzelend.

„Moet je dat?”

„Ja, dat moet ik.”

Het kind keek verontwaardigd. „Van wie moet je dat dan?”

„Van de generaal.”

„Waarom wil hij dat?”

„Hij moet het van de regering.”

„De regering? Wie is dat? Is dat God?”

„Nee, dat is God niet.”

„Moet het dan van God?”

De soldaat zuchtte. „Ik geloof niet dat het van God moet,” zei hij.

Het kind keek hem onderzoekend aan. „Waarom doe je het dan? Je mag helemaal niet vechten,” zei ze fel. En toen, zachter er achteraan: „Dat zegt m'n mamma ook.”

„Je mamma?” Gretig greep de soldaat de mogelijkheid aan om het gesprek op een ander onderwerp te brengen. „Waar is je mamma dan?”

Het meisje wees achter zich. „O, daar ginds,” zei ze.

„Moet je niet naar haar toe?”

„Strakjes.”

Het gesprek stokte even.

Toen schudde het kind haar krullen. „'k Heb honger,” zei ze.

Opeens viel het de soldaat op dat het meisje mager was en dat haar gezichtje eigenlijk niet blank was maar bleek. Haar kleren, versleten maar zorgvuldig hersteld, waren te dun voor de tijd van het jaar en

hingen te ruim om het kinderlijfje. „Ik heb honger,” zei ze nog eens, toen de soldaat niet antwoordde.

„Dat komt van de oorlog, zegt mama.”

De laatste opmerking ging als een pijn door hem heen, alsof hij zichzelf er de oorzaak van wist. Weer werd achter hem de deur opengesmeten en dronkemansgezang drong tot hem door. Schichtig keek hij achter zich, richtte zijn blikken toen weer op het kind. „Ik zou je wel wat te eten willen geven,” zei hij, beschaamd bijna, „maar ik mag hier niet weg . . . Van de generaal.”

Het kind keek teleurgesteld. Plotseling kreeg hij een inval. „Weet je wat?” zei hij. „Morgen sta ik hier weer. En dan zal ik zorgen dat ik wat voor je bij me heb. Gebraden kalkoen en . . . en lekkere plumpudding . . . en misschien een stuk chocola. Ik zal m'n best doen.”

„Voor mamma ook?”

„Voor je mamma ook.”

Het meisje wilde al weglopen. Toen bedacht de soldaat zich. Hij moest een tijd afspreken die het kind zou begrijpen. „Kom hierheen als de zon boven het gindse bos staat,” zei hij. „Dan ben ik hier ook.”

Het kind huppelde weg. Haar krullen dansten goudachtig in het zonlicht.

„Tot morgen,” riep ze nog.

Ze waren eerst wantrouwend geweest en hadden hem vervolgens voor gek verklaard toen hij mededeelde dat hij de volgende dag de avondwacht wilde overnemen.

„Heb je soms een liefje ontmoet?” vroeg er één pesterig. De soldaat kleurde maar zei verder niets. Hij dronk rustig een glas mee en liet vervolgens het feest langs zich heen lawaaien. 's Nachts, toen hij in de slaapzaal lag met de snurkend slapende andere sol-

daten om zich heen, dacht hij aan het kind terug. Wat ze had gezegd, had hem meer gedaan dan hij zich die dag had durven bekennen. „Waarom doe je het dan?” had ze gevraagd. Ja, waarom doe ik het? Omdat ik het moet, bedacht hij zich opnieuw. En opnieuw hoorde hij haar zeggen: „Moet het dan van God?”

De soldaat zuchtte ook nu weer, draaide zich om in z'n krakende krib en probeerde te slapen. Nog drieëntwintig uur en de vrede zou weer voorbij zijn.

Toen aan het eind van de tweede dag van het bestand de rode zon gedaald was tot vlak boven de zwarte bosrand in de verte, kwam het kind inderdaad: huppelend, en met dansende gouden haren. En ook deze keer wist hij niet waar vandaan.

„Dag soldaat,” riep ze al van verre. „Hier ben ik dan. Heb je wat voor me meegebracht?”

„Ja, kijk maar,” zei de soldaat. „Ik heb alles hierin gedaan.”

De ogen van het kind schitterden; vol verwachting strekte ze haar armpjes uit. De soldaat legde het grote conservenblik in haar kleine handen. Het meisje keek er begerig in, greep een stuk koud kalkoenvlees en begon hongerig te eten, kauwde snel en slikte. „Lekker,” zei ze, voor ze haastig de volgende hap nam. Met vreugde zag de soldaat de inhoud van het blik slinken. Toen zuchtte het kind voldaan. „De rest is voor mamma,” zei ze.

Ze stak haar hand onder haar versleten manteltje en keek hem verheugd aan. „Ik heb een verrassing voor je meegebracht,” zei ze. „Jij mag mijn kaart hebben.” Ze haalde een ansichtkaart te voorschijn. „Die heb ik van m'n pappa gekregen.”

De soldaat nam de kaart aan en terwijl hij hem bekeek vroeg hij verstrooid: „Je pappa, is die er dan ook?”

„Mamma zegt dat hij bij God is,” zei het kind. De betekenis ervan drong nauwelijks tot hem door, zo gefascineerd werd hij plotseling door de kaart die het kind hem gegeven had. Het was toch maar een gewone kaart, een kerstkaart die een besneeuwd dorpsgezicht voorstelde, erg traditioneel met een kerkje onder een donkerblauwe sterrenhemel, en in winterse kleren gestoken mensen op weg naar de kerstdienst. Eronder stond in gouden krulletters: „Mijn vrede geef Ik u.”

Wat hem echter trof was de frappante gelijkenis met het dorp waar hij zelf woonde, waar hij zijn ouders wist en ook zijn meisje.

„Vind je hem niet mooi?” vroeg het kind met stralende ogen.

„Prachtig mooi,” zei de soldaat afwezig. Hij merkte niet eens dat hij stotterde.

„Nou, dan ga ik maar weer,” zei het kind. „Tot ziens, soldaat, en bedankt.”

„Jij ook bedankt.”

Hij vergat haar na te zwaaien. Zijn ogen tastten gulzig de kaart af, zoekend naar het overbekende. En een plotseling en wild verlangen golfde in hem op om naar dat dorp terug te reizen, nu, honderden kilometers ver weg. „Mijn vrede geef ik u,” las hij opnieuw.

„Dag soldaat,” hoorde hij roepen. Nu keek hij wel op. De rode zon was al achter de verre bomen verdwenen; het bos was alleen nog een ravenzwart silhouet tegen een roze hemel. Het duurde even voor hij het kind – ver weg al – zag lopen, het grote conservenblik onder haar ene arm gekneld, met de andere vrolijk zwaaiend naar haar weldoener.

Een heftige schrik! Wat hij zag benam hem bijna de adem: het meisje liep niet op de weg maar ernaast. Het mijneveld! schoot het door hem heen. „Kom

terug," schreeuwde hij hees. „Kom terug!" Hij wenkte met woeste bewegingen. Het kind scheen hem niet te begrijpen. Het zwaaide vrolijk, dacht zeker dat hij ook zwaaide. „Dag," hoorde hij haar heldere stemmetje door de vriesavond.

Een ogenblik aarzelde hij. Toen smeed hij zijn geweer op de grond en rende het kind achterna. Hij moest haar inhalen, zover was ze nog niet weg. Maar vreemd! Lag het aan de nevelslierten die in de avondlucht van alle kanten op hem toeslopen? Of aan de schemering die de tussenliggende ruimten opvulde? Opeens leek het kind verdwenen, alsof de aarde het had opgeslokt.

Toch bleef hij zoeken. Toch bleef hij roepen: „Kom terug!" Maar een antwoord hoorde hij niet.

Hij liep door, vastbesloten het kind terug te vinden. Aan de mijnen die er moesten liggen, dacht hij niet. En hij verdwaalde, misleid door de nevels en de schemer.

Verdwaalde hij inderdaad? Hij kwam op een pad, sinds lang niet meer gebruikt, waarvan hij het bestaan niet wist. En toch herkende hij het. Het was het pad, wist hij plotseling heel zeker, dat naar zijn dorp leidde, naar z'n huis, z'n ouders, z'n meisje. En opnieuw greep hem dat grote verlangen aan, naar thuis, waar hij echt vrede had gekend. Hij begon steeds harder te lopen, ongeduldig om zijn doel te bereiken. En het kind vergat hij.

De soldaat die aan de andere kant op wacht stond, zag tussen de nevels iets bewegen. Hij riep: „Wie is daar?," kreeg geen antwoord, en schoot ...

Toen ze hem enkele dagen later vonden, lag hij op zijn rug, met in zijn gebalde vuist de verkreukte kerstkaart. Het kostte moeite die kaart eruit te wringen; hij scheurde, maar het onderschrift was nog te

lezen: „Mijn vrede geef Ik u.”

Ze lazen het hoofdschuddend, haalden hun schouders op. Stommeling, dat hij ongewapend, met open ogen, zich zo dicht bij de vijandelijke linies had gewaagd, dachten ze. Maar er was iets nog veel vreemders! Hij moest pijn gehad hebben, maar wie of wat verklaarde dan die glimlach om zijn mond?